

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania J.K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w W.

o prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 września 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 maja 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 maja 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację J.K. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 29 maja 2015 r. w sprawie przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w W. o prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy w oparciu o opinie biegłych lekarzy specjalistów: neurologa, ortopedy i pulmonologa ustalił, że ubezpieczony cierpi na okresowe bóle kręgosłupa w przebiegu przeciążenia i zmian zwyrodnieniowo - dyskopatycznych, bez ubytkowego zespołu neurologicznego i bez pogorszenia ogólnej sprawności ruchowej, otyłość II stopnia, cukrzycę typu 2 leczoną DLHG, astmę oskrzelową atopową, to jest na podłożu alergii o łagodnym przebiegu oraz przewlekły alergiczny nieżyt błony śluzowej nosa. Biegli uznali, że zarówno z uwagi na

schorzenia narządu ruchu o podłożu neurologicznym, jak i schorzenia o podłożu pulmonologicznym odwołujący się nie jest całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym. W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy przywołując treść art. 21 ust. 1, ust. 5, ust. 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, uznał odwołanie za niezasadne w świetle jednoznacznych wniosków opinii biegłych wykluczających występowanie u odwołującego schorzeń powodujących całkowitą utratę zdolność do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym. Sąd *meriti* nie uwzględnił wniosku odwołującego o wezwanie na termin rozprawy biegłego neurologa i ortopedy celem zadania im uzupełniających pytań do opinii. Pytania do biegłych, które sformułował odwołujący, miały na celu podważenie ich kwalifikacji lub wiedzy w dziedzinach, w których są specjalistami. Tymczasem biegli ci sporządzają od wielu lat opinie w sprawach dotyczących niezdolności do pracy ubezpieczonych, w tym niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym.

Sąd Apelacyjny zauważył, że w sprawie, w której przedmiotem jest prawo do renty z ubezpieczenia społecznego, ocena niezdolności do pracy warunkująca powstanie tego prawa w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych musi znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych posiadających odpowiednią wiedzę medyczną adekwatną do rodzaju schorzeń występujących u ubezpieczonego. Opinia biegłych dostarcza sądowi wiedzy specjalistycznej, koniecznej do dokonania oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe. Zdaniem Sądu odwoławczego opinie biegłych lekarzy wydane na potrzeby niniejszej sprawy są obiektywne, fachowe i rzetelne oraz poparte przekonującą argumentacją, a jako takie mogą stanowić wiarygodne źródło ustaleń faktycznych. Subiektywne przekonanie apelującego o złym stanie zdrowia samo w sobie nie dyskwalifikuje zgodnych opinii biegłych lekarzy specjalistów co do ich konkluzji orzeczniczych.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 5 w związku z art. 212 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 233 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 232 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność. Przywołując przepisy postępowania wskazane w podstawach

skargi wskazał, że w trakcie trwania procesu (zarówno przed Sądem pierwsze, jak i drugiej instancji) wyraźnie dało się dostrzec nieporadność skarżącego - sposób prowadzenia przez niego postępowania wskazywał na to, że poziom posiadanych przez niego wiadomości z zakresu prawa jest znikomy. Sąd powinien zatem w tych okolicznościach wypełnić obowiązek poinformowania skarżącego o konieczności ustanowienia pełnomocnika procesowego. Nadto Sąd Apelacyjny dokonując analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego przekroczył, zdaniem skarżącego, granicę swobodnej oceny dowodów oraz nie rozważył wszechstronnie całego zebranego w sprawie materiału dowodowego. Przyjął on bowiem bezrefleksyjnie, wbrew podnoszonym przez skarżącego wątpliwościom, za podstawę wydania zaskarżanego orzeczenia opinie biegłych sądowych. Po trzecie, w ocenie skarżącego Sąd Apelacyjny powinien dopuścić z urzędu dowód w postaci dodatkowej opinii biegłych sądowych. Konieczność jego przeprowadzenia zachodziła, ponieważ skarżący w sposób nieporadny prowadził postępowanie, natomiast biegli w opiniach nie odnieśli się do kluczowych kwestii takich jak wpływ wykonywanych przez skarżącego w gospodarstwie rolnym prac na jego stan zdrowia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu

oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365). Żadna z powyższych okoliczności nie miała miejsca w rozpoznawanej sprawie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że z art. 5 k.p.c. i art. 212 § 2 k.p.c. nie wynika powinność sądu o charakterze ogólnego obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stojącym przed sądem, tylko dlatego, że występują bez profesjonalnego pełnomocnika. Udzielenie pouczenia zależy od oceny i uznania sądu uwiarygodnionej konkretną sytuacją procesową i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, a więc wówczas, gdy strona z uwagi na swoją nieporadność i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II CZ 53/11, OSNC-ZD 2012/D, poz. 74; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 112/16, LEX nr 2298299; z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 4/14, LEX nr 1738476; z dnia 18 sierpnia 2009 r., I UK 74/09, LEX nr 530693; z dnia 2 lutego 2011 r., I UK 293/10, LEX nr 811821). W dotychczasowym orzecznictwie sądowym o nieporadności strony świadczyły i za wyjątkowością sytuacji przemawiały między innymi: niepełnosprawność strony, niesłyszącej i niemówiącej od dzieciństwa z bardzo dużą wadą wzroku, która poza złożeniem pism procesowych przygotowanych przez pracowników stowarzyszenia, wspomagającego osoby głuchonieme nie zgłosiła żadnego wniosku dowodowego oraz nie zażądała wezwania biegłych na rozprawę celem uzupełnienia wydanych opinii lub wyjaśnienia wątpliwości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2011 r., I UK 293/10, LEX nr 811821), głęboka choroba psychiczna (wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 95), ukończenie przez stronę jedynie szkoły podstawowej specjalnej oraz rozpoznanie u niej przez biegłych upośledzenia umysłowego, prymitywnego rozumienie sytuacji społecznych, słabego poziomu wiadomości ogólnych oraz zaburzenia psychicznego przy jednoczesnym braku jakiejkolwiek inicjatywy dowodowej oraz niestosowaniu się do treści kierowanych do niej wezwań (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014 r., I UK 363/13, LEX nr 1482341).

W wyroku z dnia 11 października 2013 r. Sąd Najwyższy przyjął, że nie można mówić o naruszeniu przez sąd obowiązku przewidzianego w art. 5 k.p.c. wówczas, gdy strona wnosząca odwołanie od decyzji organu rentowego nie wykazuje się nieporadnością, a sprawa nie jest skomplikowana ani pod względem prawnym, ani pod względem faktycznym. Dotyczy to zwłaszcza sprawy o rentę z tytułu niezdolności do pracy, w której spór koncentruje się wyłącznie wokół ustalenia przesłanki istnienia niezdolności do pracy (III UK 139/12, LEX nr 1463907). Natomiast w wyroku z dnia 11 października 2002 r. przyjęto, że jeżeli powód, pomimo swej niepełnosprawności, wykazał w dotychczasowym postępowaniu aktywność, a także znajomość prawa w stopniu wskazującym na umiejętne popieranie powództwa, to zarzut uchybienia przepisom art. 5 k.p.c. i 212 k.p.c. zawarty w skardze kasacyjnej, należy uznać za niezasadny (V CSK 174/07, LEX nr 438145).

Podkreślić należy, że ubezpieczony w postępowaniu wykazał się adekwatną do stanu sprawy aktywnością procesową - przykładowo kwestionował opinię biegłych i złożył wniosek o wezwanie na termin rozprawy biegłych sądowych celem zadania im uzupełniających pytań do opinii. Skarżący odwołał się do swojej niedostatecznej znajomości prawa, jednakże istota sporu w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, nie sprowadzała się do oceny kwestii prawnych, lecz do dokonania ustaleń faktycznych (w oparciu o dokumentację lekarską i opinię biegłych), czy skarżący nadal jest osobą niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym. Nie była to więc sprawa skomplikowana także pod względem faktycznym.

Za oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej nie przemawia również naruszenie art. 233 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c.

z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2015 r., I UK 212/14, Legalis nr 1186765). Skoro w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, nie mogą one przemawiać również za oczywistą zasadnością skargi. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu a późniejszym rozpoznaniem podstaw kasacyjnych z ograniczeniem wynikającym z tego przepisu, a także wobec związania ustaleniami stanu faktycznego, na którym oparto zaskarżony wyrok (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2014 r., II UK 20/14, Legalis nr 1385231; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., I PK 246/13, Legalis nr 1169331).

Odnosząc do konieczności przeprowadzenia z urzędu dowodu w postaci dodatkowej opinii biegłych sądowych zauważyć należy, że specyfika dowodu z opinii biegłego polega między innymi na tym, że jeżeli taki dowód już został przez sąd dopuszczony, to stosownie do treści art. 286 k.p.c., opinii dodatkowego biegłego można żądać jedynie „w razie potrzeby”. Nie można przyjąć, iż sąd zobowiązany jest dopuścić dowód z kolejnych biegłych w każdym przypadku, gdy złożona opinia jest niekorzystna dla strony (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73, LEX nr 7404; z dnia 18 lutego 1974 r., II CR 5/74, LEX nr 7407; z dnia 15 listopada 2001 r., II UKN 604/00, PPIPS 2003 nr 9, poz. 67). Nie jest uzasadniony wniosek strony o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, jeżeli w przekonaniu sądu opinia wyznaczonego biegłego jest na tyle kategoryczna i przekonująca, że wystarczająco wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1974 r., II CR 638/74, OSPiKA 1975 z. 5, poz. 108).

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.